

Тібілашвілі В. О.,
студентка 2 курсу магістратури, 5 групи,
Факультету адвокатури, Національного
юридичного університету імені Ярослава
Мудрого

ДО ПИТАННЯ ВІКТИМНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Ключові слова: особа жертви, неповнолітня, віктимність, віктимологічні особливості.

Анотація: Наведено та розглянуто зміст факторів віктимізації неповнолітніх. Проаналізовано окремі статистичні дані щодо вчинення злочинів щодо неповнолітніх.

Ключевые слова: личность жертвы, несовершеннолетняя, виктимность, виктимологические особенности.

Аннотация: Приведено и рассмотрено содержание факторов виктимизации несовершеннолетних. Проанализированы отдельные статистические данные о совершении преступлений в отношении несовершеннолетних.

Key words: victim, underaged, victimization, victimological features.

Annotation: The content of factors of victimization of minors is given and considered. Some statistical data on the commission of crimes against minors are analyzed.

Незважаючи на розробленість понятійного апарату віктимології у цій галузі знань досі не вироблено єдиного підходу щодо осмислення феномену віктимності. До кінця невизначеним залишається науковий статус цієї фундаментальної категорії віктимології.

Віктимність розглядалася як індивідуальна властивість особистості, (Л. В. Франк); віктимогенна деформація особистості (В. Я. Рибальська); стан уразливості особи перед злочинними посяганнями (Д. В. Рівман); як безособова соціальна властивість, зумовлена положенням в ієрархії суспільства та виконуваними ролями (В. С. Мінська, Г. І. Чечель); масове явище відхилення від норм (правил) безпечної поведінки (В. О. Туляков); як типова властивість фізичних і юридичних осіб, що перетворює їх на об'єкт злочинних посягань; образ дії або бездіяльності індивідів, за якого вони стають жертвами злочинів у типових і нетипових ситуаціях (Д. О. Сорокотягіна) та ін. [1]

Питання віктимності неповнолітніх все частіше привертає увагу дослідників правознавців, соціологів, психологів, оскільки дотепер маловивченими є проблеми генезису віктимної поведінки, системи факторів, що детермінують її виникнення, а також особливості прояву цих паттернів поведінки у молоді. Причини та умови віктимності неповнолітніх, як і віктимності в цілому, мають соціально обумовлений характер. Складні життєві ситуації, які виникають за умов трансформації суспільства, можуть мати потужний віктимогенний вплив на людину, особливо молододу та інколи призвести до віктимізації особистості. Отже, дослідження питання віктимності неповнолітніх є важливим з точки зору профілактичної та корекційної роботи із цією віковою категорією. [2]

У 2019 році в Україні зареєстрували 148 згвалтувань, в яких потерпілими є неповнолітні. Всього протягом минулого року правоохоронці зареєстрували понад 550 кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності дітей.

Говорячи про роль неповнолітніх жертв у механізмі злочинної поведінки, А. О. Джужа та Д. М. Тичина зазначають, що для того, щоб визначити роль потерпілого в механізмі конкретного злочину, необхідно встановити: – якою мірою ситуація, що спричинила певним чином формування в злочинця рішучості вчинити злочин або містить умови, що сприяють учиненню злочину, була зумовлена поведінкою потерпілого; – яким був об'єктивний зміст ситуації, що вплинула на вчинення злочину, і наскільки адекватно потерпілий сприйняв те, що йому заподіяли шкоду; – яким чином і якою мірою потерпілий вплинув на формування особистісної установки злочинця, реалізованої у взаємодії із ситуацією в заподіянні шкоди. Зазначені дані дозволять не тільки встановити тип віктимної поведінки неповнолітнього, а й у майбутньому її виправити. [3]

Загалом чинники віктимізації неповнолітніх можна умовно розділити на дві групи: внутрішні, або ж індивідуальні (такі, що пов'язані з особливостями власне неповнолітніх), та зовнішні (ті, що викликані соціальними та іншими негараздами).

До внутрішніх можна віднести: довірливість, наївність, допитливість, невміння адекватно реагувати на ситуацію, настрої, що швидко змінюється через незавершеність морального формування, відставання психічного розвитку від фізичного, перевага в психічній діяльності процесів збудження над процесами гальмування, а інколи і просто фізична слабкість.

До зовнішніх чинників віктимізації неповнолітніх слід віднести:

Розшарування груп населення за соціальним статусом, матеріальною нерівністю.

Зростання кількості стресових ситуацій у суспільстві, викликане економічними проблемами, політичною ситуацією у державі, які поступово набувають статусу буденних як у житті громадянської загалом, так і в житті неповнолітніх зокрема.

Проблеми і сім'ї.

Деформація правосвідомості неповнолітніх, яка є наслідком пропаганди насилля та всюдозволеності в засобах масової інформації, телепрограмах, сучасних мультфільмах і т.д.

Недоліки в діяльності суб'єктів віктимологічної профілактики злочинів щодо неповнолітніх. [4]

Проблема дитячої віктимності є дуже серйозною і потребує правильного підходу щодо її вирішення. Теоретичне дослідження має цінність тільки тоді, коли воно може допомогти розробці ефективних запобіжних заходів.

Запобігання віктимності дітей в усьому світі та соціальних мережах є складовою частиною віктимологічного запобігання злочинності і представляє собою діяльність різних державних, суспільних і приватних органів, установ та організацій, окремих громадян, яка спрямована на нейтралізацію, а по можливості і ліквідацію факторів, що формують віктимну поведінку, полегшують вчинення злочинів, а також захист дітей від злочинних посягань шляхом зниження особистісної віктимності. Завданням віктимологічного запобігання є обмеження дії віктимогенних факторів та виникнення віктимогених ситуацій, в які найчастіше потрапляють підлітки. [5]

Отже, дослідження особи жертви злочину є важливим елементом предмета кримінології. З'ясування поведінкових та особистісних особливостей жертви дозволяє проникнути в сутність детермінації, визначити механізм учинення злочину, запобігти злочинним діянням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології [Електронний ресурс] / Б. М. Головкін // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 20. – С. 6–13. – URL: http://easternlaw.com.ua/wpcontent/uploads/2015/10/golovkin_20.pdf.
2. Шевченко Л. О. Особливості віктимності неповнолітніх / Форум права Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_63.pdf
3. Андріяшевська М.С Неповнолітні як жертви злочину та їхня роль у механізмі злочинної поведінки Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/43.pdf>
4. Чинники віктимізації неповнолітніх в Україні / В. П. Білоус // Право і суспільство. - 2016. - № 2. - С. 179-182. Режим доступу: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/2_2016/part_1/33.pdf

5. Юрченко О. Ю. Проблеми безпеки дітей в соціальних мережах та Інтернеті (віктимологічний аспект) [Електронний ресурс] / О. Ю. Юрченко // Порівняльно-аналітичне право : електрон. фахов. наук. видання. – 2013. – № 3-1. – С. 336-338. – Режим доступу : [http://pap.in.ua/3-1_2013/8/Yurchenko %20O.Yu..pdf](http://pap.in.ua/3-1_2013/8/Yurchenko%20O.Yu..pdf)

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ткачова О.В.